

Harsosammal

Dunmossa

Trichocolea tomentella

Uhanalaisuusluokka (IUCN): vaarantunut (VU)

Uhanalainen (LSA 521/2021)

Luonnehdinta

Harsosammal on kauneimpia maksasammaliamme. Sen kookkaissa, 5–10 cm pitkissä ja litteissä versoissa on höyhenmäisesti liuskoittuneita lehtiä, joissa ei ole selvää lapaa. Sammal muodostaa pehmeitä, vaaleanvihreitä kasvustolaikkuja tai versot kasvavat toisten sammalten seassa. Harsosammalella on hyvin harvoin itiöpesäkkeitä, ja se leviää lehdenkappaleiden avulla

Elinympäristö ja levinneisyys

Harsosammal kasvaa pääosin varjoisissa, lähteisissä korvissa, lähteensilmäkkeiden äärellä, lähdepurojen varsilla ja kuusikoiden tihkupainanteissa. Sen kasvualusta on kosteaa tai märkää lahoavaa humusta. Harsosammal voi levittäytyä myös lähteikköjen märille lahopuille, kannoille ja saramätäiden tyville. Kasvupaikan ympäristö on usein runsasruohoinen. Harsosammalta tavataan Etelä- ja Keski-Suomessa, ja suuri osa lajin kasvupaikoista sijaitsee Salpausselkien ja muiden harjujen rinteiden alustan lähteillä.

Nykytila ja uhkatekijät

Harsosammal on harvinaistunut ojitusten, lähdepurojen perkauksen ja metsänkäsittelyn seurauksena. Myös rakentaminen on hävittänyt harsosammalelle sopivia kasvupaikkoja. Suojelluillakin kasvupaikoilla harsosammalta voi uhata pohjaveden käyttö. Noin kolmannes kasvupaikoista sijaitsee suojelualueilla.

Hoitosuositukset

Kosteaa ja varjoisaa elinympäristöä suosivan harsosammalen kasvupaikka tulisi rajata metsänhoidon, hakkuiden, maanmuokkauksen, ojitusten ja vesirakentamisen ulkopuolelle. Kosteaa pienilmaston turvaamiseksi ja myrskytuhojen välttämiseksi kasvupaikan ympäristö tulisi säilyttää jatkuvasti peitteisenä. Esiintymisalueella ei pitäisi tehdä lajiesiintymien vesitaloutteen vaikuttavia toimenpiteitä. Joillakin harsosammalen ojitetuista kasvupaikoista voi olla tarpeen palauttaa luonnontila vesitaloutta kunnostamalla. Osa harsosammalen kasvupaikoista on metsälain erityisen tärkeitä elinympäristöjä (lähteiden lähiympäristöt ja rehevät korvet), joiden ominaispiirteiden muuttaminen on kielletty. Usein kohteet eivät kuitenkaan täytä vaatimusta luonnontilaisuudesta tai sen kaltaisuudesta. Monet sammalen kasvupaikoista ovat todennäköisesti METSO-ohjelmaan sopivia kohteita (puustoiset suot ja soiden metsäiset reunat).

Lähteet

Ulvinen, T., Syrjänen, K. & Anttila, S. (toim.) 2002. Suomen Sammalet – levinneisyys, ekologia, uhanalaisuus. Suomen ympäristö 560. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 354 s. Verkkojulkaisuna: <http://hdl.handle.net/10138/40617>

Ulvinen, T. 2009. *Trichocolea tomentella* – vaarantunut. Teoksessa: Laaka-Lindberg, S., Anttila, S. & Syrjänen, K. (toim.). 2009. Suomen uhanalaiset sammalet. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. S. 284–286. Verkkojulkaisuna: <http://hdl.handle.net/10138/38824>

Kuva: Leena Eerola